

Serdar Korucu: Bir Katolik Ermeninin Tanıklığında Soykırım

Posted on 13/08/2017

Simon Arakelyan, Ermeni Soykırımı ardından hayatta kalan ve tanıklığını yazanlardan biri. Ancak ünlü bir yazar değil. Her ne kadar ilk kitabının sonunda ikincisini müjdeliyor olsa da, bugüne kadar bilinen tek eseri Ermeni harfli Türkçe olarak yazdığı ve 1921’de İstanbul’da Simon Ohanyan Matbaası’nda basılan “Enkare Vukuatı ve Menfilik Khatıratım”.

Murat Cankara’nın editörlüğünde Türkçesi sadeleştirilen ve Latin harflerine çevrilen “Ankara Vukuatı” Aras Yayıncılık tarafından basıldı. Kitap pek çok açıdan kıymetli. Ancak en öne çıkan yanı Ankara’daki Katolik Ermeni toplumu içinden bir tanığın eseri olması. Zira bugün hala Katolik Ermenilerin tehcir kararından etkilenmediklerine dair bir kanı varlığını sürdürüyor. Konunun uzmanı olduğunu iddia edenler arasında bile...

Simon Arakelyan, Ankara’dan başlayan ve İstanbul’da noktalanacak 122 günlük dehşetli yolculuğunu anlattığı kitabında, dönemin Katolik Ermeni toplumunun ruh halini anlatıyor. Ankaralı Ortodoks Ermenilerin katledildiklerini haber alan Katoliklerin her günü korkuyla bekleyişlerini...

Arakelyan’a göre Ortodoks Ermeniler, Katolıklara göre tabiri caizse daha “bahtiyar”. Çünkü onlar “en gaddar ve vahşi bir surette katledilseler” de katledilecekleri yere varıncaya kadar başlarına gelecekleri bilmezler. Ancak Katolik Ermeniler, onların “kanlı elbiselerini ve parmaklarındaki nişan yüzüklerini katillerinin elinde” görür. Ve hayattan ümidi keserek ölümü beklemeye başlarlar.

“Eğer selametini müslüman olmakta görürsen...”

Bu süreçte taşradan şehir merkezine birbirinden kanlı, acı dolu ölüm haberleri gelir, Ankara'nın sokaklarını günden güne doldurur. Arakelyan sadece Ermenilerin değil, faillerin de anlatılarına yer verir kitabında. Mesela Gicik köyünden Topal Hoca gibi: “Ermenileri itlafa başladık. Bir feryat figandır gidiyordu. (...) Köylüler gelinceye kadar ben beş kadar Ermeni öldürmüştüm. Sonra yoruludum.”

Evli ve bir çocuğu olan Simon Arakelyan, Katolik Ermenilerin de toplanacağı söylentisi artınca çevresindekilerle birlikte çözüm yolu arar. Civar dağlarda mağaralarda saklanmak, kılık kıyafet değiştirip köy köy dolaşıp İstanbul'a kaçmak gibi. Ancak bunlar da imkansız görünür. Çünkü tüm yollar çetelerle doludur. Kaçış yollarından biri olarak görünen din değiştirme ise işe yaramamaya başlamıştır. Çünkü son anda din değiştirenler kabul edilmez. Buna rağmen Simon Arakelyan tutuklandığında eşine vasiyetinde isteksizce “Eğer selametini Müslüman olmakta görürsen, sen kendi istediğin gibi yapabilirsin” der. Ancak çocuğu için kararı nettir: “Müslüman olmaya karar verdiğinde bu çocuğu ya Gözönü'ne veya bir kuyuya atacaksın. Bunun günahından ve mesuliyetinden sen hiç korkma.”

“Bu hınzır kafirleri niçin gebertmiyorsunuz?”

Tutuklama kararı sonrasında Katolik Ermenileri acı dolu bir yolculuk bekler. Yolda “Allah rızası için bir yudum su veriniz” dedikçe, “Siz bu suya layık değilsiniz, melun kâfirler. Bunlar ümmet-i Muhammed'in yaptırdığı çeşmelerdir, bunlardan yalnızca onlar su içebilir” yanıtını alırlar. Ya da Kaman Köyü'nden geçerken kendilerine “Bu civarın köylülerinin de hepsi Ermeni öldürmeye alıştığından, yarın buradan sağ salım ayrılıp yola çıkmanız neredeyse imkânsız” denilir. Ankaralı Katolik Ermeni kafilesi Kırşehir'de halkın arasından geçirilip hapis haneye konulduktan sonra Avuç köyüne girişi sırasında köyün kadınlarının “Kahrolası 'gâvur'lar, Allah belanızı versin” bağırışlarını duyar. Bazı köylüler ise muhafız asker ve

jandarmalara ayran ve su verip şöyle der: “Bu hıncır kâfirleri niçin gebertmiyorsunuz da bu yüzden kendiniz de eziyet çekiyorsunuz?”

Simon Arakelyan kitabında kabilede yer alanların hissizleşmesini de anlatır. “Ölenin cesedi üzerine üşüşerek kıyafet, ayakkabı, fes gibi ne kadar eşyası varsa kapışıyoruz” der. Kendi ifadesiyle “karınca gibi muhacirler” arasında yer alarak Pozantı, Gülek ve Tarsus’a gider. Büyük bir şans eseri hayatta kalma ihtimalinin neredeyse hiç olmadığı Der Zor’a gitmekten son anda kurtulur.

Arakelyan’ı asıl etkileyen dönüş yolunda kendilerinin de çaresizlik içinde kalıp muhtaçlara yardım edemeyişleridir. Onlardan biri sürekli “Mayrig!... Morakuyr!...” yani “Anne!... Teyze!...” diye bağırarak dokuz on yaşlarında bir Ermeni kız çocuğu, bir başkasıysa yirmi-yirmi iki yaşlarında beş aylık hamile bir Ermeni kadındır. İlkine zeytin ekmek, ikincisine biraz para ve su vererek yanlarından ayrılırlar. Arakelyan kitabının başından beri “İnsanoğlunun, hangi işte olursa olsun, sırf kendisini düşündüğü hususunda bütün mevcudiyetimle ısrar edeceğim” der ve yaşadıklarından sonra tüm insanlığa tepkilidir:

“Merhamet, yalan. Muhabbet, yalan. İffet, sadakat, doğruluk, yine yalan. Vefa, ciddiyet, hatta fazilet; yalan, yalan, yalan. İnsanların kendi kendilerine bahsettikleri bu parlak sıfatlar, insanlara atfedilen daha başka yaldızlı meziyetler hep yalan, en büyük yalanlardır. Bizim bu konudaki naçizane düşüncemiz, daha doğrusu hakikat, şudur ki, insanın hemcinsine karşı herhangi bir yardımda bulunması ancak kendisine en ufak bir zarar gelmemesi, en ehemmiyetsiz bir tehlikenin söz konusu olmaması şartına bağlıdır.”

“Bu komisyona ‘gasp edilmiş mallar’ adı daha doğru olmaz mı?”

Arakelyan Ankara’ya dönmeyi başardığındaysa çok şeyi değişmiş bulur. Dahiliye Nezareti tarafından kurulan ve Ermeni menkul-gayrimenkullerine el konulması sürecini yöneten

“Emval-i Metruke Komisyonu” etkilidir.

“Bu malları haraç mezat satıyorlardı. Ama ne mezat!... Ama ne satış!... Tam manasıyla bir yağma! (...) O güzelim eşyalar; altın ve gümüş kap kakak, piyanolar, sofrta takımları, avizeler, karyolalar, halılar, yatak yorgan, kilim ve seccadeler; toptan fiyatına, bir iki yüz liraya birisine devrediliveriyordu. (...) Peki bunlar hangi terk edilmiş mallardı? Bu malları kim terk etmişti? Elleri kolları bağlanarak katledilmiş yahut memleketinden sürülmüş insanlardan kalan mallara “terk edilmiş mallar” denebilir mi? Bu komisyona Emval-i Mağsube (gasp edilmiş mallar) adını vermek daha doğru olmaz mı?”

“Ey aziz vatan! Bizi senden ayıranlara binlerce lanet olsun!”

Simon Arakelyan ailesine kavuşur kavuşmasına ancak kitabının başında yer verdiği “Hiçbir Ermeni ve Katolik Ermeni kalmayacak” söylentisi yine başlar. Bunun üzerine ailesiyle İstanbul’a gitmeye karar verir. Ve Ankara’dan “o uğursuz yer” diye bahseder satırlarında. Hemen ardından anavatanına şöyle seslenir:

“O ‘uğursuz’ yer mi? Ecdadımızın yattığı mukaddes toprak, doğduğumuz yer olan sevgili ve aziz vatan! Biz senin su ve toprağınla yoğrulduk, temiz havanda yetişip boy attık. Birçok sevdiğimizi ebedî istirahatleri için senin kucağına teslim ettik, senin sinene gömdük. (...) Seni her yerde özler, daima hasretle yad ederken, senin için ne kadar ağır bir söz söyledim! Biz seni cidden seviyorduk, hâlâ da seviyoruz. Ey, aziz vatan! Sen bizim için her zaman mukaddessin. Bizi senden soğutmak isteyenlere, bizi senden ayıranlara binlerce lanet olsun!”

Toprağından koparılan Arakelyan, kitabının sonunda, yani İstanbul’da geçirdiği günlerinde Ankara Yangını’nın haberini alır. Doğduğu, büyüdüğü, evlendiği, bağlı olduğu şehrin iki gün üç gece süren yangında yok oluşunun... Ve bu konuda yazdığı satırları sadece Ankara’nın

değil, bir ülkenin nasıl yerle bir edildięini ortaya koyar:

“Birkaç kişinin ‘himmeleri’ neticesinde güzelim Ankara şehri letafetini, bayındırlığını kaybederek sıradan bir köye, bir harabeye dönmüştü. (...) Birisi doğradı, parçaladı; öbürü yaktı, kül etti. Vatana bundan daha büyük hizmet düşünülebilir mi?”

Kaynak: bianet.org